

De

Reformatie

INSPIREREND KERK ZIJN

De omgekeerde boom

Crisis

Uitgerust

**Verschillende generaties
– samen één gemeente**

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie drs. Bas Luiten (hoofdredacteur),
drs. Heleen Sytsma - van Loo (eindredacteur),
drs. Bram Beute, prof. dr. Ad de Bruijne,
drs. Janneke Burger - Niemeijer, dr. Hans Schaeffer

Brede redactie Kernredactie plus prof. dr. Erik
de Boer, prof. dr. Sander Griffioen, prof. dr. Gert
Kwakkel, Jan Westert

Beeldredactie drs. Frouckje van der Wal

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
e-mail: redactie@dereformatie.nl.
Eventueel per post naar Redactie De Reformatie,
Fontanalaan 3, 5624 KN Eindhoven. Alles wat
met (abonnementen)administratie te maken
heeft naar info@dereformatie.nl of per post naar
De Reformatie, Postbus 89, 7730 AB Ommen.

Opmaak IDD concept.communicatie.creatie |
www.idd.nu

Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie

De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 96

Advertenties

Nico Postuma, tel. 0341 - 84 21 47,
tel. 06 - 139 959 05 /// adverteren@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen

€ 52,50 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-

- abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar
bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en
slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het
niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

www.dereformatie.nl

CHRISTUS CENTRAAL

TEKST: AD DE BRUIJNE, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Onlangs hief de werkgroep 'Christus centraal' zichzelf op. Het was een groep (vrijgemaakt) gereformeerde predikanten die meer aandacht wilde voor de relatie met Christus. Dat doel leeft inmiddels breed genoeg. Ik deelde de ambitie van deze predikanten. In onze kerken bestond het gevaar dat de eenheid met Christus als kern van het geloof en de ervaring die daarbij hoort, te veel buiten beeld bleven. Dat kwam door een benadering van het verbond en het ambt van Christus die soms te formeel bleef. Bovendien sneeuwde de band met Christus gemakkelijk onder in de grote aandacht voor de kerk. Ik heb zelf ervaren hoe anders je geloof wordt wanneer je – zoals dat heet – ook persoonlijk Christus leert kennen. Maar klopt het dat hierin inmiddels veel verbeterd is?

Zeker, meer mensen vinden de persoon van Jezus belangrijk. Vaker hoor je nu getuigen dat kerkleden zich persoonlijk aan Hem verbonden voelen. Maar, zoals

een klassiek spreekwoord stelt: als twee hetzelfde zeggen, is het niet altijd hetzelfde. Wat bedoelen wij als we spreken over die band met Jezus? In de Bijbel én in de klassieke spirituele traditie van de kerk gaat het dan altijd over de wonderlijke aantrekkingskracht van zijn kruis en opstanding. Eén zijn met Jezus is ingroeien in Hem die voor ons gekruisigd werd en opstond, en zo ook zelf gekruisigd worden en opstaan. Eén zijn met Jezus is afsterven aan jezelf en jezelf helemaal bij Hem inleveren, om in Hem als een nieuw mens weer tevoorschijn te komen. Helaas bedoelt niet iedereen dat vandaag. Soms gaat het vooral om de gevoelsnabijheid met een Jezus die 'je aanvaardt zoals je bent' en zo altijd dichtbij je is. Deze Jezus bevestigt je alleen maar. Eigenlijk blijf je zelf buiten schot. Die vrome zelfhandhaving met een ingebeelde Jezus zit diep in onze cultuur en maakt vandaag veel spirituele slachtoffers. Het accent blijft dus nodig: Christus centraal.

IN DIT NUMMER

148

EEN PLEIDOOI VOOR GELOOFSGESPREKKEN

De verschillende generaties in de kerk lijken elkaar niet meer te begrijpen. Betekenisgesprekken waarin heel persoonlijk gesproken wordt over het 'waarom' van het geloof in Christus maken het mogelijk om de kloof te overbruggen en elkaar ondanks alle verschillen vast te houden.

154

DE TIENERBIJBEL

Voor de kinderbijbel zijn ze te groot, maar zelf de Bijbel lezen is voor tieners nog een hele toer. Willem de Vink schreef daarom de *Tienerbijbel*, een uitnodigend boek dat tieners helpt om de grote lijn van de Bijbel te ontdekken. Redacteur Bram Beute hield hem tegen het licht.

166

DADICATE

In Assen-Kloosterveen wordt de gemeentezang regelmatig begeleid door de band DADicate. Hun missie: 'Het is onze hoop en wens dat de muzikale invulling van de diensten zal bijdragen aan een proces waarin zowel de psalmen als de opwekkingsliederen voor iedereen gaan leven.'

EN VERDER

153 COLUMN DE OMGEKEERDE BOOM /// 153 WWW.DEREFORMATIE.NL /// 156 UIT DE KERKEN ///

158 BIJBELTAAL GEEF HET NIEUWE LEVEN EEN GEZICHT /// 160 PRAKTISCH UITGERUST ///

162 WANDELEN MET GOD CRISIS /// 164 JUNIA /// 167 NIEUWS- EN PERSBERICHTEN ///

Jong en oud samen in één kerk

Een pleidooi voor geloofsgesprekken in de gemeente

TEKST: DR. HENK GEERTSEMA, WERKZAAM BIJ DE ACADEMIE THEOLOGIE VAN DE GEREFORMEERDE HOGESCHOOL ZWOLLE ///

Aan een aantal verschijnselen merk je dat het steeds moeilijker wordt om elkaar als ouderen en jongeren vast te houden in de kerk; de generatiekloof lijkt steeds groter te worden. Je merkt dat bijvoorbeeld in discussies over gedrag op het gebied van liturgie en vormgeving, aan verandering van opvatting over de positie van de vrouw en aan verandering van visie op de overgang naar andere kerkgenootschappen. Hoe houden we elkaar toch vast?

We begrijpen beter wat er in de kerk tussen de generaties gebeurt als we de ontwikkelingen in een breder verband plaatsen.

Het Sociaal Cultureel Planbureau beschreef al in 2004 vijf trends die zich in Nederland in de komende jaren zullen voortzetten¹.

- **Individualisering** is het verschijnsel dat mensen zichzelf zien als ontwerpers en uitvoerders van hun eigen leven op basis van zelfgemaakte keuzen. Niet wat je van het voorgeslacht meekreeg bepaalt je leven, maar wat je er zelf van maakt.
- **Informatisering** verwijst naar de ruime toegankelijkheid van informatie door televisie en internet. Waar ter wereld je bent, altijd heb je zelf toegang tot je banksaldo en tot het nieuws. De arts of predikant is slechts een van de vele informatiebronnen.
- **Informalisering** duidt op de

toename van egalitaire omgangsvormen en verhoudingen. Meneer of mevrouw de dominee zijn Jan of Marie geworden en hebben niet langer gezag vanwege hun ambt. En dominee Jan loopt ook in een spijkerbroek en poloshirt.

- **Internationalisering** duidt aan dat de grenzen tussen landen en werelddelen verdwijnen en samenlevingen steeds meer op elkaar gaan lijken.
- **Intensivering** is het verschijnsel dat mensen op zoek gaan naar steeds intensere ervaringen, heftiger emoties, lichamelijker gewaarwordingen. Diepe beleving wordt belangrijker dan kennis of gedrag.

Tijdgeest In de kerk ademen we als het ware de tijd in waarin we leven. Persoonlijke keuzen, gecombineerd met een grote toegankelijkheid van informatie en afname van formele verhoudingen leiden tot een grotere druk om zelf te kiezen voor een kerklidmaatschap

en actieve deelname in een kerkelijke gemeenschap. Niet meer wat je leerde van je ouders of wat je vanuit je traditie meeneemt, bepalen je keuzen, maar wat jij er zelf van vindt, los van wat de predikant of de kerkelijk leer zegt. Wie in aanraking komt met andere kerkelijke gewoonten in Europa en andere werelddelen, ziet zich voor de vraag gesteld waarom de eigen tradities van meer waarheid getuigen dan die van andere christenen. De vijfde trend, intensivering, verklaart waarom bijvoorbeeld pinkster- en charismatische groepen relatief veel leden blijven trekken: de wijze van geloofservaring is daar veel intenser en emotioneler dan in de gevestigde kerkgenootschappen.

Generaties Ook onderzoek naar verschillen tussen generaties kan ons helpen begrijpen wat we in de kerk zien gebeuren. Wat maakt een generatie tot een generatie? Generaties worden gevormd door

Het gesprek over de zingeving, over de diepe inhoud van het geloof en het leven met Christus overstijgt de generaties ///

mensen die zich verbonden voelen met (leef)tijdsgenoten, door mensen met wie je iets gezamenlijk hebt. De dingen die je deelt met generatiegenoten zijn tijdsbeleving, omstandigheden en mentale, emotionele en fysieke instelling. Je denkt min of meer gelijk over bestemming en over de tijdgeest, en je deelt het vermogen om aan te voelen waar de omgeving aan vernieuwing toe is. De socioloog Willem Bouwman wees daarnaast nog op het belang van gezamenlijk beleefde ingrijpende gebeurtenissen. In kerkelijk verband zou je dan aan een kerkscheuring kunnen denken. De organisatiepsycholoog Bontekoning bespreekt vier generaties met hun karakteristieken²:

■ **Babyboomers (55 - 65 jaar),**

opgegroeid in de periode van opbouw na de Tweede Wereldoorlog. Zij zijn statusgericht, zoeken naar draagvlak en zijn politiek geëngageerd;

■ **Generatie X (40 - 55 jaar),** opgegroeid tijdens de economische crisis aan het einde van de jaren '70 van de vorige eeuw. Zij zijn bescheiden, behoudend en accepteren verschillen;

■ **De pragmatische generatie (30 - 40 jaar)** is sociaal en ondernemend en heeft naast het werk aandacht voor andere levensgebieden;

■ **De generatie Einstein,** ook wel screenagers genoemd (tot 30 jaar) is

eigenzinnig en authentiek. Zij zien werk als een aangenaam tijdverdrijf.

De babyboomers zijn idealisten, de leden van generatie X zijn vooral sterk in het kijken naar wat werkt, de pragmatici richten zich op ambachtelijke verbetering en de screenagers willen doelmatig zijn en geen halfslachtige

kortetermijnmaatregelen nemen. Ieder van de generaties is op zijn eigen wijze individueel, informeler, internationaler, geïnformeerder geworden en intensiever dan de voorgaande gaan leven. Maar daaronder zitten diepgaande vragen. Voor de

babyboomers: wat is er van de idealen gerealiseerd, zijn het misschien

'In de kerk ademen

we als het ware

de tijd in waarin

we leven'

mooie woorden gebleven? Generatie X worstelt met de vraag of zij gezien worden in hun kracht. Pragmatici staan voor de vraag of alles wat kan, ook echt gedaan moet worden; wat levert het op wanneer je rond je vijfendertigste jaar ongeveer alles hebt bereikt en meege-maakt? En de screenagers vragen vooral om authenticiteit, niet om nalopers van reclame en ideologieën.

Eeuwig jong Deze vragen komen indringend naar voren in de publicaties van de onderzoekers Spangenberg en Lampert³. Zij maken een iets andere indeling dan Bontekoning.

- **De Vooroorlogse generatie (geboren ca. 1910 - 1930)** was vooral plichtsgetrouw, spaarzaam, bescheiden, sober en berustend. De crisis van de jaren dertig van de 20^e eeuw bleef hen altijd achtervolgen in gevoelens van onzekerheid en angst voor schaarste. Geloof speelt een belangrijke rol als bron van steun.
- **De Stille generatie (1931 - 1940)** maakte eerst de Tweede Wereldoorlog mee en moest daarna Nederland weer opbouwen met hard werken en zwijgzaamheid, maar ook met toegenomen materiële mogelijkheden.
- **De Protestgeneratie (1941 - 1955,**

de Babyboomers van Bontekoning) waren kritisch en onafhankelijk met een grote gerichtheid op zelfontplooiing, maar ook idealistisch en hardwerkend in de hoop op een betere samenleving.

- **Bij de Verloren generatie (1956 - 1970)** kalfden de tradities definitief af en werd de kwaliteit van het bestaan belangrijker. Het zijn praktische, zelfredzame, relativiserende no-nonsense mensen, die ondertussen de belangrijke posities gaan innemen in kerk en staat.
 - **De Pragmatische generatie (1971 - 1985)** is opgevoed met uitstekende voorzieningen, vrijheid en sterke stimulansen van hun ouders. 'Je eigen ding doen en jezelf zijn', maar ook uitstellen van belangrijke keuzen als ouderschap.
 - **De Grenzeloze generatie (1986 en later),** moet haar weg zoeken in een veelheid van over elkaar heen buitende berichten, sociale media (MSN, Hyves, internet, Twitter etc.). Het zijn extraverte netwerkers.
- Spangenberg en Lampert werken met name de uitdagingen uit waarvoor

de leden van de grenzeloze generatie staan. Die uitdagingen komen kort gezegd hierop neer dat zij behoefte hebben aan sturing, structuur en waarden. Zij hebben als voorbeeld in de samenleving dat alles kan, alles mag, alles even-

'De grenzeloze generatie (1986 en later) heeft behoefte aan sturing, structuur en waarden'

veel of even weinig waarde heeft. De vorige generaties willen eeuwig jong blijven: net zo slank, net zo sportief, net zo vrij en wisselend in relaties, banen en emoties als zijzelf als jongeren zijn. Eigenlijk wil de verloren generatie niet volwassen worden en de pragmatische generatie toont dat je niet gelukkiger wordt door alles achter elkaar mee te maken.

Waarop en waartoe zou je dan je leven vorm moeten geven?

De Heer volgen De inzichten van Bontekoning en van Spangenberg en Lampert kunnen ons helpen begrijpen wat veel predikanten en ambtsdragers merken. Verschillende generaties verstaan elkaar niet meer, communiceren slecht met elkaar en zijn soms zelfs niet meer geïnteresseerd in elkaars meningen. Babyboomers houden vast aan hun overtuigingen en idealen, voor pragmatici maakt het allemaal niet zo uit, zolang 'het maar werkt', heel jonge ambtsdragers begrijpen niet meer waar oudere broeders zich druk om maken: we willen toch allemaal Jezus volgen? Gemeenten en kerkenraden voelen zich regelmatig verlamd.

Vanuit de beschreven onderzoeken is dat begrijpelijk. Tot een aantal decennia geleden leefden en geloofden jong en oud binnen een grotendeels gedeeld betekenis-kader, met gedeelde overtuigingen en gedragingen, met een vergelekbare taal om zich in uit te drukken.

Marijke Harmanny, medewerkster van Centrum-G, merkte tijdens een gesprek over verlangen naar de hemel dat jonge vrouwen (25-35 jaar) dat heel anders ervaren dan oudere vrouwen (70+). Jonge vrouwen waren best gelukkig met hun leven hier en nu: hun werk, hun gezinnetje, hun gezondheid. Zij weten wel dat er veel lijden is in de wereld, maar dat is meestal ver weg. Zij konden zich niet zoveel bij de hemel voorstellen, verlangden er meer naar om hier te blijven en gewoon in hun dagelijks leven God te dienen.

Oudere vrouwen waren ook best gelukkig met hun leven, maar hadden een groter verlangen naar de hemel. Zij waren meer doordrongen van hoe vol de wereld is van kwaad en verdriet. Zij waren gegroeid in vertrouwen en in uitzien naar God vanuit doorstane conflicten in kerken en families, en in mee-lijden met zieke familieleden en slachtoffers van oorlogen en rampen.

In de snelle veranderingen van de afgelopen jaren is dat verdwenen. We begrijpen elkaar soms werkelijk niet meer!

En toch willen de verschillende generaties de Heer volgen: als babyboomers op grond van idealen, als generatie X in nuchterheid, als pragmatici in dynamische vrijheid, als grenzeloze generatie op basis van heldere waarden.

Gereformeerd vrijgemaakt Religieuze gemeenschappen kenmerken zich volgens de godsdienstsociologen Dekker en Stoffels⁴ door drie elementen: een

eigen cultuur (gedeelde overtuigingen, normen, waarden, een gemeenschappelijke identiteit); eigen rituele praktijken (het gedragsaspect, speciale activiteiten) en eigen opvattingen over zingeving (het leven, de kerk is betekenisvol, ook al moet je er soms voor of onder lijden). Toegepast op de GKv: zo zijn vrijgemaakt, zo doen vrijgemaakten en daar gaan vrijgemaakten voor.

Religieuze gemeenschappen hebben dus als het ware een eigen aard. Wanneer we proberen de eigen aard van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te schetsen, dan ziet dat er ongeveer zo uit. De GKv ontstonden midden in oorlogstijd op grond van een heftig debat over de betrouwbaarheid van de beloften van God en het recht van synodes om hierover dwingende leeruitspraken te doen. Midden in oorlogstijd vielen gemeenten, families, gezinnen uit elkaar, met alle pijn, verdriet en conflicten die dat met zich meebrengt. In zo'n klimaat ontstaat al snel een wij-zij-gevoel, een terugtrekken binnen de eigen groep en een afsluiten voor de

buitenwereld die nog veel lijkt op de binnenwereld.

Binnen de GKv ontwikkelde zich een wat rationele debatcultuur, een sterk zuildenkende, met grote geslotenheid naar andere kerken, maar wel in de

'We begrijpen elkaar soms werkelijk niet meer! En toch willen

de verschillende generaties de Heer volgen'

overtuiging dat er naar de samenleving een krachtig christelijke getuigenis gegeven moest worden. Zo ontstonden een eigen politieke partij, een eigen vakorganisatie, een eigen krant etc. De breuk met de Nederlands Gereformeerden in de jaren '60 versterkte de neiging tot isolement. Ook toen weer vielen gezinnen, vrienden, gemeenten uit elkaar – twee emotioneel diepingrijpende gebeurtenissen in betrekkelijk korte tijd. Het kostte mensen uit de stille generatie en de babyboomgeneratie wat om vrijgemaakt te zijn; dan stond je bekend als star, dogmatisch, ruziezoekend en rationeel.

Afbrokkende kerkmuren Met de val van de Berlijnse muur vielen ook de muren rondom de GKv aan het begin van de jaren negentig in elkaar. Onder invloed van internationale contacten gingen de ramen en deuren open en kwamen nieuwe geluiden binnen: ook daar zijn gelovigen, ook al dienen zij God misschien een beetje anders dan wij. Evangelischen bleken ook trouw aan de Bijbel te willen leven. Dat leidde tot vragen over de geestesgaven in charismatische gemeenten én bij ons: zouden wij ook niet wat meer van de Geest moeten merken? De trouw aan de Bijbel bleef centraal, maar ook de deelname aan de modern-

westerse samenleving, zij het nu ineens met afbrokkende kerkmuren en twijfel aan de verworvenheden van de zuil. Naast vragen over het ontstaan van de vrijgemaakte kerken ontstond er een emotionaliseringsdebat, waarin uit behoefte aan meer ervaring van geloof en van God nieuwe liturgische vormen ontstonden. Er is uitstroom naar evangelische en naar nieuw-vrijgemaakte gemeenten. Anderen blijven de GKv trouw, maar gaan zonder gewetenswroeging en zonder ingrijpen van kerkenraden geregeld elders ter kerke. In de termen van Dekker en Stoffels: twee aspecten van de eigen aard van Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) zijn veranderd: de cultuur en de rituelen. Wat gebleven is, is de zingeving, het verlangen om trouw te blijven aan de woorden van God; van vrijzinnigheid in Bijbelverstaan is geen sprake. En het is die zingeving die de mogelijkheid biedt om tussen de generaties weer het gesprek op gang te krijgen. Immers, alle generaties willen oprecht en trouw de Heer dienen.

Betekenisgesprek Zingeving gaat over de vraag wat betekenisvol is. Betekenis (teken!), is de aanduiding dat ons leven, ons gedrag ergens naar verwijst. Een plaatsnaambord bij het begin van een gemeente is niet alleen maar een weetje: o, nu ben ik dus in Rotterdam. Het

verwijst naar een heel scala aan andere zaken: een andere snelheidslimiet, op straat spelende kinderen, concentraties van woonhuizen, winkels, musea en scholen. Mogelijk verwijst

het ook naar relaties met buitenlandse gemeenten, een eigen dialect of eigen klederdracht. Betekenis in christelijke zin gaat om de vraag: waar gaat het ten

'Alle generaties willen oprecht en trouw de Heer dienen'

diepste om in het leven, waar verwijzen ons bestaan, onze leefwijze, onze gewoonten naar?

Binnen de GKv delen we met elkaar, jong en oud, deze zingeving: trouw de Heer willen dienen en steeds opnieuw luisteren naar zijn Woord. Dat we daar allemaal voor gaan, geeft ons de mogelijkheid om het gesprek tussen de generaties te openen over de manier waarop we deze zingeving vormgeven in ons leven. Dat noem ik het betekenis-gesprek.

De eerder genoemde generatieonderzoeken tekenen een aantal hoofdlijnen.

Babyboomers gaan voor het ideaal van de betere wereld.

De leden van de Generatie X stellen de vraag: wie ziet mij staan, voor wie kan ik van betekenis zijn? Pragmatici hebben als uitgangspunt: als het werkt, is het goed.

En Screenagers bepalen ons bij: wat is echt? Beteke-

nisgesprekken gaan over onze diepste drijfveren; hoe merk ik dit, hoe ga ik daarmee om in mijn eigen leven? Waar maak ik mij echt zorgen over, op welk niveau bevinden zich die zorgen?

Eerlijkheid In een betekenisgesprek gaat het niet over het uitwisselen van meningen, het debatteren over standpunten of het bespreken van verschillende soorten gedrag. In een betekenis-gesprek gaat het om de vraag waar die meningen en gedragingen naar verwijzen. In een christelijke gemeenschap verwijzen meningen, standpunten en dergelijke naar de grondlegger van de gemeenschap, Jezus Christus, naar hoe Hij leefde, sprak, handelde, en hoe wij, zijn navolgers, dit begrijpen, ieder in zijn eigen context en generatie. We

kennen Hem allemaal uit zijn Woord, dat tot ons komt in gebed, Bijbelstudie, deelname aan het kerkelijk leven en het leven daarbuiten. In een betekenisge-sprek kunnen die woorden van de Heer gedeeld worden, als ervaringen in de navolging van Christus, de Verlosser, die je opnieuw op de weg met God plaatst en je steunt door zijn heilige Geest. Zulke betekenisgesprekken kunnen dan geloofsgesprekken worden, gesprekken over het 'waarom' van het geloof in

'Betekenisgesprekken

worden

geloofsgesprekken

over het 'waarom'

van het geloof in

Jezus Christus'

Jezus Christus. Dat vraagt om openheid en eerlijkheid. Want het 'waarom' van het volgen van Jezus Christus ligt in de belijdenis dat er geen verlossing is buiten Hem. Geloofsgesprekken gaan over de vrijmaking van zonde, niet zomaar van mijn nare kantjes, maar van het kwaad dat in mij zit en dat ik doe wanneer de Heer zelf mij daar niet uithaalt.

Geloofsgesprekken gaan over de erkenning voor ieder van ons persoonlijk dat we agressievelingen zijn, leugenaars die eropuit zijn om alleen voor onszelf te gaan en ons eigen belang te dienen. In geloofsgesprekken klinkt de erkenning door dat, als God mij niet behoedt, ik helemaal niet braaf, netjes, trouw, eerlijk en vriendelijk ben. En dat ik dat ook

nooit zelf kan worden als God mij niet tegemoet komt met zijn uitgestrekte hand.

In de Heidelbergse Catechismus wordt gevraagd: wat hebt u er nu aan, dat u dit alles gelooft? Oftewel: wat betekent het voor jou persoonlijk? Een betekenis-gesprek wordt een persoonlijk gesprek tussen gelovigen die beseffen dat ze afhankelijk zijn van de genade van die Heer, en die van daaruit blij zijn met de genade die aan anderen betoond is. 'Dus jij bent ook verlost door God? Dus jij was ook een zondaar, net als ik, en mag nu ook Christus dienen? Wat heerlijk voor je, laten we samen verder gaan om die grote Heer te volgen en elkaar helpen en steunen onderweg naar zijn komende Koninkrijk.'

Tot eer van God.

- 1 SCP, *In het zicht van de toekomst*. Sociaal en cultureel rapport 2004.
- 2 Aart C. Bontekoning, *Het generatieraadsel. Ontdek de kracht van generaties*. Amsterdam (Uitgeverij Mediawerf), 2010.
- 3 Frits Spangenberg en Martijn Lampert, *De grenzeloze generatie en de eeuwige jeugd van hun opvoeders*. Amsterdam (Uitgeverij Nieuw Amsterdam), 2009. Van dezelfde schrijvers en bij dezelfde uitgever verscheen in 2011 *De grenzeloze generatie en de onstuitbare opmars van de B.V. IK*.
- 4 G. Dekker en H.C. Stoffels, *Godsdienst en samenleving. Een introductie in de godsdienstsociologie*. Kampen (Kok), 2009.

✚ SAMENVATTING

De verschillende generaties in de kerk lijken elkaar niet meer te begrijpen. Dat is geen losstaand verschijnsel; wat je in de kerk ziet gebeuren, gebeurt ook in de samenleving. Betekenisgesprekken waarin van hart tot hart en heel persoonlijk gesproken wordt over het 'waarom' van het geloof in Christus maken het mogelijk om de generatiekloof te overbruggen en elkaar ondanks alle verschillen vast te houden.

De omgekeerde boom

TEKST: JACOB GLAS, PREDIKANT VAN DE GEREFORMEERDE KERK TE MAASTRICHT ///

Eigenlijk begint het allemaal in 1517. Wat zich daarvoor heeft afgespeeld, telt niet mee. Een zwarte balk daalt van de bovenkant van de pagina neer en vertakt zich in allerlei richtingen. De hoofdlijn, zeg maar: de stam, loopt loodrecht naar beneden. Daar is iets bijzonders mee aan de hand, leerde ik op catechisatie: dat is de ware kerk van Christus. Tot na mijn studietijd wees dit plaatje mij de weg. In mijn eerste werkkring ontmoet ik een vlootpredikant die van huis uit christelijk-gereformeerd is. Hij zegt tegen mij: weet je hoe ik vroeger kerkgeschiedenis heb gehad? Kijk, zo: en hij tekent dezelfde omgekeerde boom. Alleen is de vermelding van de kerknaam bij de zwarte lijn onderaan een andere. Dat moet een vergissing zijn, dacht ik toen. Maar ik liet hem in de waan. Waar ik nu werk, geef ik jaarlijks een belijdeniscatechese aan studenten uit allerlei kerken die in hun thuisgemeente gewoon waren naar catechisatie te gaan, daar lid blijven maar de catechese moeten missen. Ieder kan in zijn of haar eigen gemeente belijdenis doen van het

geloof of ook gedoopt worden. Een catechisante uit de PKN vertelt me dat ze in haar thuisgemeente een mooi overzicht heeft gekregen van de geschiedenis van de kerk. Ik zeg dat ik heel benieuwd ben, krijg een week later het overzicht onder ogen en barst bij het zien ervan in lachen uit. Het zal toch niet waar zijn.

De verschillen tussen alle onderaan de boom vermelde kerken zijn miniem. We staan op dezelfde belijdenissen als samenvatting van ons geloof. De nestgeur is soms wel verschillend. Het zou voldoende zijn elkaar te wijzen op dezelfde roeping. Die is er verantwoordelijk voor dat wij allen dezelfde hoop hebben, de hoop die doorklinkt in onze gezamenlijke belijdenissen. Verschillen in nestgeur hoeven geen scheiding te brengen, maar kunnen juist aanvullend en verrijkend zijn. En misschien kunnen we dan samen ook verder terugkijken dan 1517.

De minimalistische kijk op de kerk van Christus zie ik terug in een minimalistische toepassing van bijvoorbeeld Efeziërs 4:1-6. De daar genoemde eenheid op

grond van de roeping past men zelden toe op de kerkgemeenschappen onderling maar alleen op de eenheid binnen de eigen kerkgemeenschap. En de daar genoemde eigenschappen van bescheidenheid, zachtmoedigheid, geduld en verdraagzaamheid worden weggedrukt door arrogantie en gelijkhebberij.

Twee jaar geleden was ik bij een lezing van een oecumenisch theoloog. Ik raakte onder de indruk van wat er allemaal bereikt is, zoals ik ook onder de indruk ben van het proces van samenkomen van verschillende kerkgemeenschappen in de PKN. Als predikant binnen de zogenaamde gereformeerde gezindte voel ik mij beschaamd. Je kunt er ook verdrietig van worden. Maar laten we vooral de humor niet vergeten.

Soms denk ik: het kenmerk van de ware kerk is dat men na de morgendienst met elkaar blijft eten.

WWW.DEREFORMATIE.NL

Op de website van De Reformatie kunt u reageren op de inhoud van een nummer en reacties van andere lezers lezen. Het thema van dit nummer is Jong en oud – samen één gemeente. De stelling waarop u kunt reageren is:

**Een generatiekloof in de kerk?
Ik merk er niets van.**

Het volgende nummer van De Reformatie verschijnt D.V. op 27 jan. a.s. Vanwege de wijziging van postbezorger kan het zijn dat u De Reformatie een dag later ontvangt. Het thema van dat nummer is: Gereformeerd en charismatisch. Het eerste nummer van februari verschijnt op de 10e, en gaat over zonde en rechtvaardiging. De redactie stelt uw input erg op prijs en probeert die ook terug te laten komen in een nummer. Suggesties en vragen bij thema's kunt u blijven sturen naar redactie@dereformatie.nl.

De Tienerbijbel

TEKST: BRAM BEUTE, PARTTIME PREDIKANT TE NUNSPEET, ADVISEUR BIJ DE VERRE NAASTEN EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Hoe leer je tieners zelf de Bijbel lezen? De kinderbijbel, daar zijn ze langzamerhand echt te groot voor.

Maar zelfstandig de Bijbel lezen is vaak nog een brug te ver. Er zijn dagboekjes die hen op weg helpen; toegesneden op hun leven, maar soms ook wat hap snap door de Bijbel heen.

Met de *Tienerbijbel* heeft Willem de Vink een andere keuze gemaakt. Het is een mooi, stevig boek met 250 verhalen en andere teksten waarin de lijn van de Bijbel wordt gevolgd van Genesis tot Openbaring. Je zou de *Tienerbijbel* kunnen vergelijken met een kinderbijbel, maar dan voor tieners van ongeveer 10 tot 16 jaar. Toch zijn sommige dingen wel echt anders. De Bijbelverhalen worden niet alleen op het niveau van tieners verteld, in de *Tienerbijbel* staan ook 'verhalen' die je in een kinderbijbel zelden aantreft, bijvoorbeeld over Psalmen, Spreuken, Hooglied, een paar profeten, de brieven van Paulus en Openbaringen. Alles bij elkaar biedt de *Tienerbijbel* een compleet overzicht van de Bijbel. Maar er is meer. De verhalen in de *Tienerbijbel* staan niet op zichzelf. Voortdurend word je als lezer uitgenodigd om verbanden te leggen, om doorgaande lijnen in de Bijbel te zien.

Mysterie In de inleiding van de *Tienerbijbel* wordt gelijk al duidelijk gemaakt dat de Bijbel één geheel is. 'Geen boek is zo bijzonder, mysterieus en spannend als de Bijbel. Hij bevat een verzameling prachtige verhalen, die een indrukwekkende geschiedenis vertellen. Maar dat is niet alles – er gebeurt ook iets met je als je erin gaat lezen. Het kan zomaar

dat je gegrepen wordt door het mysterie dat erin verborgen ligt.'

Op een originele manier neemt de *Tienerbijbel* je mee in dat mysterie. Eerst worden er geheime tekens gepresenteerd – aanwijzingen die door de hele *Tienerbijbel* verborgen zitten. Op sommige bladzijden kom je bijvoorbeeld een slang of een lam tegen. Nog veel vaker zie je mensen die iets roods in hun kleding hebben. Soms staan een blauwe en een rode plaat afgebeeld die iets betekenen. Het is aan de lezer om met hulp van de aanwijzingen het mysterie te ontdekken.

Een andere manier om met het mysterie van de Bijbel bezig te zijn is via de verschillende 'queesten'. Telkens vormt een aantal opeenvolgende verhalen één queeste. Het idee van een queeste sluit goed aan bij de leefwereld van jongeren. Ook in veel games en films moet de held van het verhaal een queeste vervullen, dat wil zeggen een moeilijke opdracht uitvoeren waardoor hij ook vaak zelf tot ontwikkeling komt. Zo zet God in de tijd met mensen steeds nieuwe stappen. Elke queeste wordt ingeleid met informatie over de personen en de plaatsen die een belangrijke rol in die queeste spelen.

Missverkiezing Ook de vormgeving en vooral de illustraties sluiten goed aan bij de leefwereld van jongeren. De levendige tekeningen lijken zo uit een game weggelopen. De figuren zijn krachtig en beweeglijk. De tekeningen spreken onmiddellijk aan. Soms zijn ze verontrustend, soms grappig, zoals de mooiste meisjes van het rijk die zich net als Ester voor koning Ahasveros presenteren in mooie kleurige jurkjes. Het ziet eruit als een missverkiezing en dat was het natuurlijk ook. Maar ook heel andere dingen kunnen met de tekeningen worden uitgedrukt: de periode van de koningen van Israël als een duistere periode van

opeenvolgende koningen die deden wat ze zelf wilden, met slechts zelden een koning de op de Koning lijkt.

De verhalen zelf worden ook aansprekend voor tieners verteld. Lastig bij zo'n project is natuurlijk dat sommige verhalen overbekend zijn. Bij de verhalen rond de geboorte van Jezus lost De Vink dat op door Maria die verhalen aan Jezus te laten vertellen. Daarmee komt Jezus sterk in beeld als iemand die ook echt kind was en wordt het gemakkelijker het wonderlijke van zijn geboorte weer te zien.

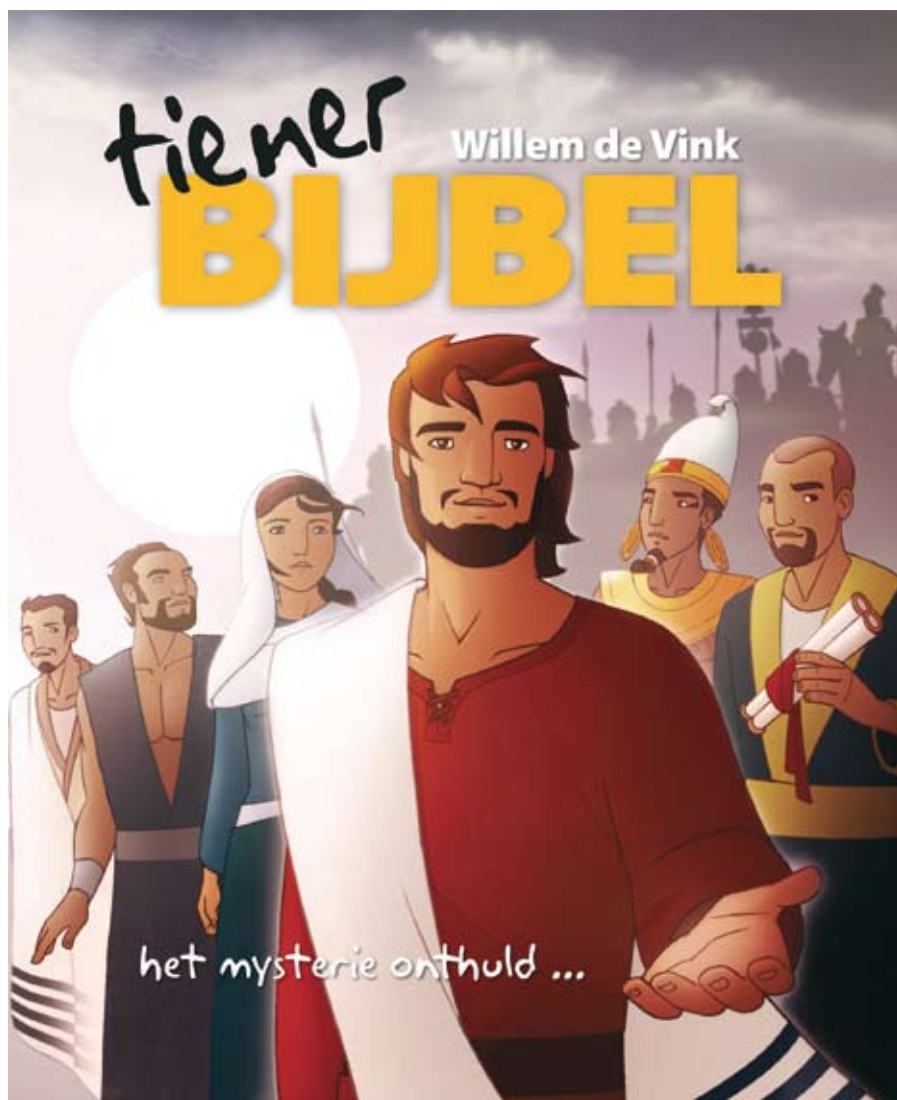
'Voortdurend is

duidelijk dat de

Bijbel één geheel is

dat het grote verhaal

van God vertelt'

Kortom, op allerlei manieren is dit een voor tieners aansprekende Bijbel geworden: door de vormgeving, de tekeningen, de geheime tekens en de manier waarop de verhalen verteld worden. Dat is niet slechts de indruk van wie door het boek bladert, maar blijkt ook in de praktijk. Het Nederlands Dagblad zette de Bijbel bij een paar gezinnen uit en de reacties waren onverdeeld positief. Ook mijn eigen zoon heeft de *Tienerbijbel* in de afgelopen tijd dagelijks en met veel plezier gelezen.

Genade Inhoudelijk heeft de *Tienerbijbel* ook heel wat te bieden. Voortdurend is duidelijk dat de Bijbel één geheel is dat het grote verhaal van God vertelt. Daarbij komen ook onbekende verhalen en Bijbelgedeelten aan de orde. Prachtig is bijvoorbeeld het verhaal dat De Vink Hosea over Gomer en zichzelf laat vertellen: 'Waarom we al jarenlang zo'n verliefd stel zijn? Nou, dat is niet altijd zo geweest. Laat me je vertellen hoe ik aan Gomer kwam. Niet schrikken, maar ze was een prostituee. ...toch wilde ik

met haar trouwen. Waarom? ... "Dan zul je voelen wat Ik voel," had God gezegd.' Vervolgens beschrijft Hosea zijn moeilijke en pijnlijke huwelijk met Gomer dat uiteindelijk toch goed komt – net zoals de relatie tussen God en zijn volk goed komt door grote genade en liefde. Dat is ook thema dat De Vink laat zien als de rode draad van de Bijbel: genade. Het kruis van Jezus is daarvan het centrum: 'Jezus wordt vervloekt, zodat wij gezegend worden. Jezus draagt een doornenkroon, zodat wij met glorie gekroond worden. Jezus wordt ziek, zodat wij genezen worden. Jezus sterft in duisternis, zodat wij mogen leven in Gods licht. Jezus wordt door God verlaten, zodat God ons nooit meer zal verlaten.' Van dat wonder kan De Vink geen genoeg krijgen. Dat spat er in de *Tienerbijbel* vanaf. Voor De Vink is die genade zo'n belangrijke lijn dat hij sommige verhalen ook in die richting schrijft of duwt.

Ombuigen Zo zitten in het verhaal over de Bergrede de mensen verslagen naar Jezus te luisteren. 'Hoe kunnen ze ooit volbrengen wat Hij zegt?... Maar dan vertelt Jezus dat Hij ervoor kan zorgen. Als ze niet langer op zichzelf vertrouwen, maar op Hem, gaat hun leven er anders uitzien. Als ze alles geloven wat Hij zal volbrengen.' Daarop volgt dan weer het verhaal van huis op de rots en het zand. Het lijkt in deze formulering net alsof je huis op de rots bouwen geloven op Jezus' genade is. Zo wordt de spanning van de Bergrede wel opgelost, maar niet in overeenstemming met de Bijbeltekst, waar Jezus zegt: 'Wie deze woorden van mij hoort en ernaar handelt, kan vergeleken worden met een verstandig man, die zijn huis bouwde op een rots.' (Mat. 7:24) Ook het verhaal van de voetwassing

STICHTING WOORD & WERELD

Zojuist verschenen: Cahier 91

De entree van Calvijn in de Lage Landen

pastoraal, apologetisch
en pluriform,
door dr. Harm Veldman

168 x 230 mm, genaaid,
gebrocheerd,
136 pagina's

Prijs bij abonnement € 9
Ook verkrijgbaar bij de
boekhandel
voor € 10,75

bestel via www.woordenwereld.nl of
www.bladenbox.nl (ook voor een abonnement)

UIT DE KERKEN

Jubileum

Drogeham, 4 januari. Vijfentwintig jaar predikant:
ds. M. de Meij (1953).

Aangenomen

Naar Den Haag/Scheveningen: J. Klapwijk te Winsum, die
bedankte voor Wageningen en voor Eindhoven/Best.

Splitsing Gkv Dalfsen

Met ingang van 1 januari jl. is de Gkv te Dalfsen gesplitst
in twee zelfstandige kerken: Dalfsen-Oost (ds. M. van
Loon) en Dalfsen-West (ds. J.W. van der Jagt). Beide ge-
meenten blijven gebruik maken van het kerkgebouw Het
Kruispunt aan de Brethouwerstraat. Contactgegevens zijn
te vinden via www.gkv.nl.

Ga met God
[over dagelijks
leven met
God]

Ga met God

Dagelijks op weg
met je schepper

Praktisch bezinningsboek

Wat is jullie gemeenteproject in 2012?

Vooral de liefde
[over de liefde]

Volg mij
[over missionair
zijn]

Thuis in Gods huis
[over eigentijds
gereformeerd zijn]

 Gratis uitproberen!

Vuurbaak heeft vier aansprekende, kant en klare projecten, geschikt
voor kerkdienst, kringen en individueel gebruik. Nieuwsgierig? Vraag
in de boekhandel of kijk op www.vuurbaak.nl/gemeenteprojecten

Ontvang een gratis exemplaar van een gemeente-
project.* Mail naar info@vuurbaak.nl

 Vuurbaak

wordt omgebogen tot een verhaal waarin alle nadruk ligt op vergeving en genade. De conclusie is: 'Jullie zullen gelukkig zijn als jullie elkaars fouten wegwassen door elkaar te vergeven.' Dat is wel een mooi beeld, maar gaat dienstbaarheid die Jezus hier van zijn leerlingen vraagt niet verder dan elkaar vergeven?

Het laatste voorbeeld dat ik geef is het verhaal van de rijke jongen die Jezus vraagt wat hij moet om deel te krijgen aan het eeuwige leven. Als Jezus hem uiteindelijk vraagt alles op te geven om hem te volgen, gaat hij verdrietig weg. De Vink laat Jezus dan het volgende tegen zijn leerlingen zeggen: 'Wat is het toch moeilijk voor rijke mensen om Gods koninkrijk binnen te gaan... Ze denken dat ze Gods goedheid kunnen verdienen.' In de kadertekst bij dit hoofdstuk wordt gezegd dat er twee soorten rijken zijn. Aan de ene kant rijken die trots zijn op hun bezit en aan de andere kant rijken die weten dat hun rijkdom genade is en dat ze anderen ook die overvloed gunnen.

Dat genade je alles kost, lijkt uit beeld te raken. Wie genade wil ontvangen, moet niet alleen leren af te zien van eigen prestaties, maar evengoed van eigen bezit, eigen verlangens en eigen leven. Alleen wie zijn leven verliest omwille van Jezus, vindt het weer (Marc. 8:35). Dat benoemt de

Tienerbijbel niet. Dat kruisdragen en volharding ook bij het leven van een christen horen die van genade leeft, wordt niet of nauwelijks duidelijk. Dat heeft het gevaar in zich heeft dat genade

'De Tienerbijbel heeft zijn beperkingen, maar geeft wel zicht op de Bijbel zelf en het evangelie van genade'

goedkoop wordt. Gelukkig laat De Vink duidelijk genoeg zien dat die genade voor God niet goedkoop was en Hem alles heeft gekost. Maar dat wij Gods genade niet hoeven te verdienen en dat die tegelijk ons alles kost, blijft grotendeels onzichtbaar.

Het gebeurt vaker dat de *Tienerbijbel* de Bijbel te veel gladstrijkt. Opvallend is bijvoorbeeld de weergave van Matteüs, het geslachtsregister van Jezus Christus. Op zich is het een goede greep dat deze tekst een plek heeft gekregen in de *Tienerbijbel*. Er wordt heel

goed duidelijk gemaakt dat het over meer gaat dan een saaie opsomming van namen. Maar hoe dan tegelijkertijd het verhaal van David en Batseba en Juda en Tamar ongenoemd kunnen blijven is onbegrijpelijk. Juist een moord, overspel en een schoonvader die zijn schoondochter als prostituee gebruikt maken dit geslachtsregister zo indrukwekkend en laten het licht van de genade nog feller schijnen. Uiteraard zijn er nog wel meer verhalen die anders of beter verteld hadden kunnen worden. Maar het is ook onvermijdelijk dat een navertelling van de Bijbel een beperkt perspectief op de Bijbel heeft. Zoals De Vink zelf schrijft in de inleiding van de *Tienerbijbel*: 'Het boek dat je nu in handen hebt, kan natuurlijk niet tippen aan de echte Bijbel.' Wat hij daarna schrijft, is ook waar: 'Maar het kan je wel helpen om die beter te begrijpen en straks met meer plezier te lezen.' De *Tienerbijbel* heeft zijn tekorten en beperkingen, maar geeft toch echt zicht op de Bijbel zelf en het evangelie van genade. Dat gebeurt op een voor jongeren aansprekende manier en is daarmee zeker een mooi middel om jongeren te helpen zelf de Bijbel te gaan lezen en erover na te denken!

Geef het nieuwe leven een gezicht

...WEES GASTVRIJ...

Romeinen 12:13

Paulus is heel praktisch: geef het nieuwe leven een gezicht zodat mensen om je heen proeven hoe goed God is. Waarom? Omdat God barmhartig is. In Rom. 11:25-36 schrijft Paulus over Israel, het volk van God. En over heidenen, eens niet Gods volk maar nu met Israel in één adem genoemd. Ondanks alle verschillen die er tussen hen zijn, benadrukt Paulus hier twee overeenkomsten. Israel is ongehoorzaam geworden aan God (vs. 25), net als wij, gelovigen uit de heidenen, die vroeger God ongehoorzaam waren (vs. 30). Bij hen en bij ons was er geen liefde in het spel.

En dan het wonder: God is barmhartig voor joden en heidenen, ja voor ieder mens (vs. 32). God heeft ondanks onze liefdeloosheid in Jezus zijn grote liefde laten zien. Voordat wij aan de slag mogen, zegt Paulus dat God ons intens genegen is.

Gastvrijheid begint dan ook met een vraag: heb je in Christus de diepte van Gods vaderhart geproefd?

Paulus noemt vervolgens zeven cadeaus die God in de gemeente geeft (vs. 3-8). Ik pik er één uit: bijstand. In het Grieks staat er diakonia: dienst. Het woord is heel algemeen en staat voor alle vormen van menselijke hulp en steun. Heel praktisch dus.

Febe is daar een goed voorbeeld van. Paulus vertelt dat zij in dienst staat van de gemeente

in Kenchreeën en velen tot steun is geweest: het cadeau van bijstand. Het mooie is: ze heeft Gods cadeau ook uitgepakt en ingezet en dus haar gave gebruikt waarvoor zij bedoeld is: tot opbouw van gemeenschappelijk geloof, om elkaar in de gemeente tot hand en voet te zijn. Paulus gaat ervan uit dat iedereen een gave heeft gekregen. Welke gave heb jij? En hoe kun je die gebruiken tot opbouw van Christus gemeente? Denk daar even over na, bid ervoor.

In vs. 10-21 tel ik dan zestien mozaïeksteentjes die samen de 'steppingstone' van het nieuwe leven gezicht geven: oprechte liefde (vs 9). Houd die twee goed bij elkaar: zonder onvoorwaardelijke liefde is het veelkleurige mozaïek niks.

Eén steentje licht ik er uit: wees gastvrij. De plek in het mozaïek valt op: samen met onophoudelijk gebed en zorg voor wie in nood is, legt God het steentje tussen standvastig blijven als je het moeilijk hebt (vs. 12) en zegenen van je vervolgers (vs. 14). Blijkbaar lukken die twee lastige dingen beter als we onze huizen biddend openstellen voor naasten in nood. Gastvrijheid staat ook tussen bescheidenheid in (vs. 3 en vs. 16). Ik proef dat zo: de focus ligt niet op de gastvrije persoon maar op het verwelkomen van mensen om je heen zodat ze proeven hoe goed God is.

Daarom: wees gastvrij.

*Geef het nieuwe leven een gezicht
zodat mensen om je heen proeven
hoe goed God is*

Uitgerust

TEKST: HANS SCHAEFFER, ONDERZOEKER AAN DE TU IN KAMPEN EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Aan het begin van een nieuw jaar is het fijn om uitgerust weer aan de slag te kunnen gaan. Uitgerust in een dubbele betekenis. Allereerst in de gebruikelijke zin, dat je rust hebt gekregen, vakantie, al is het maar een paar dagen. Want in onze hectische tijd zijn er veel die 'hunkeren naar rust' – om de titel van het boek van Rick Timmermans te gebruiken.

In prachtig proza dat recht doet aan het onderwerp neemt de schrijver ons mee op een pelgrimage door de zogenaamde 'Regel van Benedictus'. Geboren rond 480 na Christus is Benedictus één van onze eigen kerkelijke voorvaders, ver vóór de scheiding die door de Reformatie is ontstaan tussen protestant en rooms-katholiek. De Regel van Benedictus is 'een soort samenvatting van het beste uit twee eeuwen monnikendom,' zegt Timmermans.

Benedictus Nu is er tegenwoordig veel aandacht voor het werk van Benedictus. Allerlei bekende en minder bekende auteurs gebruiken diens spirituele gedachtegoed voor (post)moderne rustzoekers. De boeken van Anselm Grün en Wil Derkse worden in grote oplagen verkocht. Een aantal hiervan heb ik zelf gelezen maar telkens ontging mij de werkelijke waarde en impact van Benedictus' Regel. Dit boekje heeft daar verandering in gebracht. Als lezer reis je met de auteur mee naar kloosters in binnen- en buitenland. Je ontmoet verschillende monniken en maakt kennis met hun eigen worsteling. Gaandeweg ontdek je zelf belangrijke kernstukken van de Regel. Het Bijbellesen (*lectio divina*), het

meebidden van de psalmgebeden, de waarde en betekenis van vasten én van de maaltijd – het zijn thema's waarbij de schrijver ons op een bijzondere manier meeneemt in zijn eigen zoektocht. Nergens in het boek werd het echter alleen zijn eigen zoektocht waarbij ik als lezer met vervreemding aan de zijlijn bleef staan. Integendeel, het verwoorden van spanningen, onzekerheid, verlangen en hoop liet mij intensief mee pelgrimeren. Bijzonder vond ik de hoofdstukken over nederigheid en stilte. 'Nederig zijn is: accepteren dat je in deze wereld gezet bent om wie je bent,' schrijft Timmermans. 'Het moeilijke aan nederigheid is dat het een zijswijze is en niet iets wat je doet.' De begeleidende vertelling van Leo Tolstoj's boek *Opstanding* en het verhaal van een benedictijner abt zorgden ervoor dat dit hoofdstuk grote indruk op mij maakte.

Stilte In de monastieke traditie neemt stilte een bijzondere plaats in. 'Stilte is geen makkelijke opgave,' zegt Timmermans. 'Het kost discipline en doorzettingsvermogen om keer op keer je terug te trekken in stilte. En als je besluit

een tijdje stil te zijn, wat moet je dan precies doen?' Binnen de Theologische Universiteit is onlangs het initiatief genomen voor een dagelijks morgengebed. Om kwart over acht beginnen we met stilte. Dan zingen we één of twee coupletten van (meestal) een psalm. Daarna lezen we een gedeelte uit de Bijbel volgens een liturgisch jaarrooster. Vervolgens is het stil, en één van ons eindigt met een kort gebed. In deze stilte gebeurt veel, merk ik, en ik wil graag de tijd nemen om samen hierin te groeien. Dit hoofdstuk brengt schitterend onder woorden welke dimensies stilte kan hebben'

rend onder woorden welke dimensies stilte kan hebben. Ik gun iedereen de tijd om dit boekje te lezen. Het is een prachtig, goed geschreven, leerzaam en uiterst leesbaar reisverslag dat je eigen spiritualiteit werkelijk kan verrijken. Dit kun je lezen om uit te rusten. 'Probeer hier en nu te leven, met God en voor je naaste.'

Uitrusting Uitgerust kan vervolgens ook een andere betekenis hebben, waarin het er juist om gaat om weer aan de slag te gaan. Het aanbrenge van structuur in je eigen leven is belangrijk. Maar minstens zo belangrijk

is het om je te bezinnen op de vraag waar je, samen met de gemeente, naar op weg wilt gaan. Matthijs Vlaardingebroek schreef hiervoor een boek over missionair gemeente zijn. Het is een bezinningsboek voor de praktijk van het kerk-zijn. Hij wil ons de juiste uitrusting aanreiken om missionair te zijn. Hij begint met vier basisprincipes. Uit het ontdekken van de unieke *identiteit* van de gemeente vloeit een duidelijke *missie* voort. Op grond hiervan kan de gemeente *haalbare beloftes* doen aan zichzelf en haar omgeving: dit gaan we doen. Tenslotte kan de gemeente dan kiezen voor het *model* dat bij deze beloftes past. Vlaardingebroek maakt zich sterk voor het model van de missionaire kring. Dat is een groep mensen die zich één concreet doel stelt. Niet: wij zorgen voor een opwekking in onze stad, maar bijvoorbeeld: wij willen ons richten op de buurt van ons kerkgebouw. Fascinerend is hoe hij beschrijft wat er dan kan gaan gebeuren. De rijke ervaring waaruit hij put, maakt dit boek inspirerend en aantrekkelijk. Het is prikkelend, opent krachtige perspectieven, en verdient het om door kerkenraadsleden gelezen te worden. Missionaire kringen kunnen een uitstekende manier zijn om via gemotiveerde gemeenteleden niet-christenen te bereiken. Vlaardingebroek gebruikt veel tijd om de gevestigde kerken ervan te doordringen hoever een gemeente zich moet aanpassen aan de doelgroep die ze wil bereiken. Laat er inderdaad ruimte zijn voor zulke experimenten, zoals ook Stefan Paas bij zijn inauguratie aan de VU verdedigde. Laat wat er uit zulke

initiatieven voortkomt in een voortdurend en intensief gesprek binnen de bestaande gemeente besproken worden. Het is de moeite waard om in dit proces te vertrouwen op God die zijn volk wil leiden in liefde en waarheid!

*'Het boek opent
krachtige
perspectieven en
verdient het om door
kerkenraadsleden
gelezen te worden'*

Vragen Vanzelfsprekend roept dit spannende boek ook een kritische vragen wakker. Ik noem er twee – niet om het gesprek te stoppen, maar juist om het voort te zetten. Doop, als inlijving in Christus en zijn gemeente, en avondmaal, als de regelmatige toe-eigening van Christus' offer voor ons, krijgen vrijwel geen plaats vanuit het evangelicale perspectief van de auteur. Daardoor krijgt het begrip gemeente een andere dan bij ons gebruikelijke inhoud: het is de verzameling van meer of minder betrokken mensen rond Jezus Christus (pag. 245). In dit kader vragen sacramenten, liturgie, gezamenlijke kerkdienst en traditie nog om een stevige verdere doordenking.

Ook de manier waarop over identiteit wordt gesproken is onhelder. Zijn droomgemeente (hst. 11) heeft als identiteit dat deze gemeente 'in jou de Koning zichtbaar maakt'. Vallen hier het werk van de heilige Geest en dat van de gemeente niet te veel samen? Kun je zoiets als gemeente pretenderen en als haalbare belofte presenteren?

Misschien vullen beide boeken elkaar wel op een bijzondere manier aan: de rust waartoe Benedictus' regel je brengen kan en de onrust die wakker geroepen wordt door met een missionaire blik naar de wereld om je heen te kijken. Misschien is het alleen God zelf die deze spanning kan opheffen – straks, als Hij terugkomt.

N.a.v.

Rick Timmermans, *Hunkeren naar rust*.

Pelgrimeren door de Regel van Benedictus. Utrecht (Kok/Ten Have), 2011. 160 pagina's, € 14,95.

Matthijs Vlaardingebroek, *Grensverleggend. Hoe de kerk opnieuw missionair kan zijn*. Heerenveen (Medema), 2011. 248 pagina's, € 16,90.

Crisis

TEKST: HANS-JAN ROOSENBRAND, PREDIKANT VAN DE GEREFORMEERDE KERK TE HOOFDDORP ///

Als je het mij vraagt, was *crisis* het meest gebruikte woord in het jaar 2011. Ik weet wel, daar is op zich niks nieuws aan. Crises zijn van alle tijden. Maar in de afgelopen maanden is het een begrip geworden: je hebt de periode vóór de crisis en die erna.

Elke crisis is aan het begin relatief overzichtelijk. Tenminste, dat lijkt zo. Eerst was het nog een crisis op de Amerikaanse huizenmarkt. Toen werd het een bankencrisis. Daarna een kredietcrisis, gevolgd door een economische crisis die op zijn beurt uitliep op een Europese politieke crisis met mondiale gevolgen. Het is een recept voor verdere chaos. De Duitse bondkanselier Angela Merkel waarschuwde de Duitse Bundestag zelfs voor oorlog in Europa wanneer de eenheidsmunt het niet zou redden. Hoe dan ook, duidelijk is in ieder geval dat 'de crisis' niet vanzelf zal overwaaien. Om vertrouwen te herstellen zijn stevige maatregelen nodig. In de afgelopen maanden kondigden Europese leiders steeds met veel tamtam en na lang vergaderen nieuwe maatregelen aan. De ene supertop was nog niet afgelopen of de andere was al weer in de maak omdat wat eerder werd afgesproken, toch niet voldoende bleek.

Oordeel Hoe kijk je hier als christen naar? Aan de ene kant niet anders dan anderen natuurlijk. Het zijn ook onze pensioenen en onze banen die op de tocht staan. Daarom heb je als gelovige waarschijnlijk ook dezelfde gevoelens als iedereen bij de berichtgeving over het zoveelste topperleg door politici. Toch denk ik dat je als christen meer

kunt zien. Wie gelooft dat God in zijn voorzienigheid regeert door vruchtbare én onvruchtbare jaren, door rijkdom én armoede, die ziet meer dan alleen dat zijn pensioen verdampt. De crisis is allereerst oordeel. Begrijp me goed: de Bijbel is niet negatief over geld. God houdt van rijke mensen. Het vermogen van Abraham en Job was een zegen van God. Jezus zocht Zacheüs op, ook hij moest gered worden. Maar God houdt niet van mensen die alsmaar rijker willen worden. Als je rijk wilt worden, schrijft Paulus, mis je het ware

leven (1 Tim. 6:19). Jezus zegt in Lucas 12 dat wie rijk wil worden in een valstrik terecht komt. Een economisch systeem dat gebaseerd is op de belofte van altijd méér blijkt nu een luchtkasteel.

Spiegel De crisis is ook een spiegel. Daarmee bedoel ik dat je eraan kunt zien hoe mensen verstrikt kunnen raken in iets wat ogenschijnlijk klein en onschuldig begint, maar uiteindelijk uitgroeit tot een gigantische, onontwarbare knoop – een probleem dat ook niet echt opgelost kan worden

Een economisch systeem dat gebaseerd is op de belofte van altijd méér blijkt nu een luchtkasteel ///

door overleg en halve maatregelen. Wie in de spiegel van de crisis kijkt, ontdekt de contouren van die andere crisis, die begon in Genesis 3 en waarvan de gevolgen inmiddels niet

meer te overzien zijn. Wil je uit die crisis komen, dan is het nodig dat er iemand ingrijpt die boven alle partijen staat en bovendien bereid is om dat belangeloos te doen.

De crisis kan dus worden gezien als oordeel en als spiegel, maar er is ook nog iets anders. Op een van hun eerste bijeenkomsten kondigden Europese leiders aan dat er miljarden euro's extra komen in een Europees noodfonds ten bate van zwakke eurolanden. Ook meldden diezelfde leiders dat banken vijftig procent van hun aan Griekenland uitgeleend vermogen zullen moeten afwaarderen. Als gevolg van dat nieuws stegen aandelenkoersen wereldwijd.

Later bleek het allemaal toch minder gunstig dan de verklaring deed vermoeden. Duizend miljard (een getal met twaalf nullen!) lijkt veel, maar is misschien toch niet genoeg. Bovendien bestaat het zogenaamde noodfonds grotendeels niet uit echt geld, maar alleen uit garanties. Uiteindelijk bleef veel onduidelijk. Harde, concrete afspraken konden niet worden gemaakt en structurele problemen blijven daardoor onopgelost.

Kwijtschelding Jezus vertelde eens een verhaal aan zijn leerlingen over kwijtschelding van grote sommen geld. Het verhaal gaat over een rentmeester die beschuldigd werd van verkwisting. De rentmeester in kwestie bedacht een creatieve oplossing. Hij riep zijn schuldenaars één voor één bij zich. De

eerste vroeg hij: 'Hoeveel bent u mijn heer schuldig?' De man antwoordde: 'Honderd vaten olijfolie.' De rentmeester zei tegen hem: 'Hier is uw schuldbewijs, ga zitten en maak er

gauw vijftig van.' Daarna vroeg hij aan de volgende schuldenaar: 'En u, hoeveel bent u schuldig?' 'Honderd balen graan,' luidde het antwoord. De rentmeester

zei: 'Hier is uw schuldbewijs, maak er tachtig van.'

In dit verhaal zitten allerlei parallellen met de situatie van vandaag. De rentmeester werd beschuldigd van verkwisting. Hij ging niet goed om met geld van een ander. Ik stel me zo voor dat hij dat deed door krediet te verstrekken op onverantwoorde wijze. Tegen voorwaarden die té mooi waren en waarbij hij vooraf had moeten aanvoelen dat veel geld nooit terugbetaald zou worden, en ook door openstaande vorderingen niet te innen. Motief: hebzucht in combinatie met luiheid. Rijk willen worden maar niet bereid zijn de verantwoording daarvoor dragen. Wel de lusten, niet de lasten.

Opvallend genoeg prijst de heer in het verhaal zijn rentmeester vanwege zijn slimme handelswijze. Je kunt het verhaal lezen in Lucas 16.

Wat is hier aan de hand? Moedigt Jezus iedereen aan om in navolging van de oneerlijke rentmeester de boekhouding creatief op orde te brengen? De les van dit verhaal wordt expliciet verwoord in vers 8 en 9: 'De kinderen van deze wereld gaan immers slimmer met elkaar om dan de kinderen van het licht. Ook Ik zeg jullie: maak vrienden met

behulp van de valse mammon, opdat jullie in de eeuwige tenten worden opgenomen wanneer de mammon er niet meer is.' Er wordt dus vooral een verschil gemaakt tussen geld, dat vergaat, en Gods gerechtigheid, die eeuwig duurt.

Maar er is meer. De 'slimme' handelswijze van de oneerlijke rentmeester verraadt ook iets van Gods werkwijze. De rentmeester vergeeft namelijk, hij scheldt kwijt. Vergeving is dé oplossing. Daar had de rentmeester in het verhaal iets van begrepen, ook al deed hij het onbedoeld en met geld dat niet van hem was.

Wees dus niet te snel met kritiek op wat er allemaal bereikt wordt door de Europese leiders. Natuurlijk, het is niet genoeg. En het is grotendeels niet eens echte kwijtschelding. Maar voor zover het dat wel is, hebben zij tenminste iets begrepen van de gerechtigheid van God.

Hint Zo is de crisis niet alleen oordeel en spiegel maar ook een hint. Het kan

voor wie het wil zien, verwijzen naar Gods oplossing voor de crisis waar mensen collectief in zijn verstrikt geraakt. De oplossing is niet: een beetje van mij en een beetje van God. Het evangelie is veel radicaler. Alleen volledige kwijtschelding en genoegdoening door God zelf

maakt dat mensen uit de problemen komen. Er bestaat geen goedkope oplossing. De vraag is ook niet wie er betaalt. Daarvoor is de schuld gewoon te groot. De vraag is of er een God is die zelf wil betalen en dus bereid is de schade te incasseren.

Laat dat nou net de boodschap van het evangelie zijn!

'God houdt niet van mensen die alsmaar rijker willen worden'

'Wie naar de crisis kijkt, ontdekt de contouren van die andere crisis, die begon in Genesis 3'

Junia: een vrouwelijke apostel?

TEKST: ROB VAN HOUWELINGEN, HOGLERAAR NIEUWE TESTAMENT AAN DE TU IN KAMPEN ///

*Groet Andronikus en Junia, mijn landgenoten en medegevangenen,
mensen van aanzien onder de apostelen, die al eerder dan ik in Christus waren
(Romeinen 16:7, Willibrordvertaling).*

Onder de twaalf leerlingen die Jezus had uitgekozen, bevond zich geen enkele vrouw. Dat hoeft ons ook niet te verwonderen, als de kring van twaalf bedoeld was om de twaalf stammen van Israël te symboliseren en te representeren. Wel meldt Lucas in zijn evangelie dat Jezus, behalve door deze naaste leerlingen, ook door tal van vrouwen vergezeld werd. Hij noemt er drie bij name: Maria uit Magdala, Johanna de vrouw van Chuzas, en Susanna (Luc. 8:1-3). Deze vrouwen uit Galilea vormden van begin tot eind het vaste gezelschap van de Heer. Van geen van hen is echter bekend dat zij geroepen werd om apostel te worden en zelfstandig als gezant van Jezus Christus op te treden.

Zou Junia een uitzondering op de regel kunnen zijn? In 2005 publiceerde de nieuwtestamenticus Eldon J. Epp een boek met de prikkelende titel *Junia: The First Woman Apostle* (Minneapolis: Fortress Press). Daarin verdedigt hij op basis van Romeinen 16:7 het standpunt dat Junia, samen met haar echtgenoot Andronikus, zelf tot de aanzienlijken binnen de apostelkring behoorde en dat zij dus een collega moet zijn geweest van mannen als Petrus en Paulus. De Nieuwe Bijbelvertaling volgt deze inter-

pretatie: 'Groet Andronikus en Junia... die als apostelen veel aanzien genieten'. Kunnen we Junia beschouwen als de eerste en enige vrouwelijke apostel?¹

Getrouwde vrouw Soms heeft men geprobeerd deze lastige kwestie te ontwijken door de Griekse vorm *Iounian* (in de tekst wordt een vierde naamval gebruikt) niet te herleiden tot de vrouwen-naam *Iounia* maar tot de mannennaam *Iounias*. Zo denken de NBG-51 en de HSV, in het voetspoor van Luther, bij Andronikus en Junias aan een tweemanschap. Maar de oudste Pauluscodex (aangeduid als P46, ongeveer 200 na Chr.) heeft de variant *Ioulian* en dat is, zoals mede uit vers 15 blijkt, ondubbelzinnig een vrouwen-naam – hoewel de verkeerde. Bovendien gaat het taalkundig gezien om een vergrieksing van de Latijnse (familie)naam Junia, die in de oudheid wel voor meisjes maar niet voor jongens werd gebruikt.² Alleen al voor het antieke Rome geldt dat de naam Junia, het vrouwelijke equivalent van Junius, meer dan 250 keer in inscripties is aangetroffen.³ Volgens de huidige consensus was Junia uit Romeinen 16 dan ook een getrouwde vrouw. Samen met Andronikus vormde zij een christelijk echtpaar, net zoals de beide andere echtparen die in

Andronikos, Athanasius van Christianopoulos en Junia ///

hetzelfde hoofdstuk worden genoemd: Prisca en Aquila (vers 3) en Filologus en Julia (vers 15).

Medewerkersechtpaar Het laatste hoofdstuk van de Romeinenbrief bevat uitzonderlijk veel medewerkersnamen, niet alleen uit de directe omgeving van Paulus (vers 21-24) maar ook van allerlei personen in Rome (vers 1-20). Alle medewerkers uit de laatste categorie krijgen van de apostel een warme aanbeveling mee. Dat zij door de gemeente in

Rome gegroet moeten worden, betekent namelijk dat men goed contact met hen moet blijven onderhouden. Zelf had Paulus tot zijn spijt nog geen gelegenheid gehad om de eeuwige stad te bezoeken (Rom. 1:10-15). Bij Andronikus en Junia vermeldt de apostel drie punten die een nadere kennismaking met dit medewerkersechtpaar mogelijk maken.

- Ten eerste betitelt Paulus hen als zijn ‘volksgenoten’; evenals hij waren zij dus van joodse afkomst. Dit geldt trouwens ook voor Herodion (vers 11) en voor Lucius, Jason en Sosipatrus (vers 21), wat de vertaling ‘familieleiden’ (HSV), die op zichzelf mogelijk is, niet waarschijnlijk maakt.
- Ten tweede zijn ze voor Paulus ‘medekrijgsgevangenen’, zoals het Grieks letterlijk zegt (vgl. Kol. 4:10; Filem. 23). Dit kan betekenen dat zij ooit samen met de apostel in de gevangenis hebben gezeten (vgl. 2 Kor. 11:23), of het betekent – in geestelijke zin – dat hun leven zozeer door Jezus in beslag is genomen voor het evangelie dat ze nu in zijn dienst werken.⁴
- Ten derde hebben ze een bepaalde voorsprong op Paulus. Volgens vrijwel alle uitleggers komt dit, omdat zij eerder dan hij tot de overtuiging gekomen waren dat Jezus de Messias van Israël is.⁵ Dan behoorden zij waarschijnlijk bij de gemeente van Jeruzalem.

Mensen van aanzien Geen wonder dat Andronikus en Junia gezamenlijk een goede naam hadden opgebouwd in christelijke kringen. Paulus schrijft dat zij ‘mensen van aanzien waren onder de apostelen’ (*episèmoi en tois apostolois*).

Dit hoeft echter niet te betekenen dat zij zelf apostelen waren en zeker niet dat Junia bij uitzondering een vrouwelijke apostel van aanzien moet zijn geweest. Immers:

- Apostelen kan in de ruime zin van het woord opgevat worden: uitgezonden getuigen, misschien behorend tot de meer dan vijfhonderd broeders en zusters tegelijk die de opgestane Heer hadden gezien (1 Kor. 15:6). Maar omdat Paulus het lidwoord gebruikt, lijkt hij specifiek te duiden op *de* Jeruzalemse apostelen. Zij konden eventueel een gelovige zuster als echtgenote meenemen (1 Kor. 9:5), maar daarmee werd hun echtgenote nog geen apostel.
- ‘Aanzienlijken onder de apostelen’ kan betekenen dat Andronikus en Junia zelf tot de prominenten binnen de apostelkring behoorden, maar ook dat zij bij de apostelen goed bekend stonden en dus zelf juist géén apostelen waren. Vanuit het Grieks zijn beide mogelijkheden verdedigbaar. Maar als het om prominente apostelen zou gaan, waarom kennen we het koppel Andronikus en Junia dan niet uit andere bronnen? Alleen in Romeinen 16:7 worden hun namen genoemd.

Aanbevolen Dat Junia de eerste vrouwelijke apostel was, kan dus op basis van Romeinen 16:7 niet bewezen worden. Jezus had een kerngroep van twaalf man uitgezonden, waaraan later nog één speciale gezant was toegevoegd: Paulus zelf. Waarschijnlijker is daarom de gedachte dat Junia vanwege haar inzet voor het evangelie samen met haar man Andronikus buitengewoon aanzien genoot bij de apostelen.

Ook de apostel Paulus rekent hen tot zijn aanbevolen medewerkers in Rome. Laten we haar niet vergeten maar in ere houden. Zou Junia (‘jeugdig’) bijvoorbeeld niet een mooie Bijbelse naam zijn voor een dochter van christelijke ouders?

- 1 Richard Bauckham (Gospel Women. Studies of the Named Women in the Gospels [Grand Rapids: Eerdmans, 2002], 109-202) identificeert Junia met Johanna, een van de vrouwen die in Lucas 8:3 genoemd worden. Het was niet ongebruikelijk dat joodse christenen een (lieft ongeveer gelijkuidende) Latijnse naam aannamen om, reizend in de diaspora, het contact met niet-Joden te bevorderen. De bekendste voorbeelden zijn Silas > Silvanus en Saul > Paulus. Maar Johanna was volgens Lucas de vrouw van Chuzas, de rentmeester van Herodes. Dan zou deze Chuzas de Griekse naam Andronikus aangenomen moeten hebben, of Johanna/Junia zou al vroeg weduwe geweest moeten zijn, om op enig moment te hertrouwen met Andronikus. Zulke noodzakelijke hulpconstructies maken de hypothese van Bauckham er niet geloofwaardiger op.
- 2 Volgens Wolters zou het gaan om de Griekse vorm van een Hebreeuwse mannennaam Jachoni, die werd uitgesproken als Jechunni. Maar deze naam komt niet voor in de Hebreeuwse Bijbel en is tot nu toe slechts drie keer in inscripties aangetroffen, de vergrieksing al helemaal niet. Al Wolters, “Iouanian (Romans 16:7) and the Hebrew name Yechunni,” *Journal of Biblical Literature* 127.2 (2008): 397-408.
- 3 Peter Lampe, *Die stadtrömischen Christen in den ersten beiden Jahrhunderten* (Tübingen: Mohr, 1987), 147.
- 4 Jakob van Bruggen, *Romeinen. Christenen tussen stad en synagoge* (CNT; Kampen: Kok, 2006), 231.
- 5 Van Bruggen meent dat Andronikus en Junia eerder dan Paulus in Rome aan het werk waren gegaan (*Romeinen. Christenen tussen stad en synagoge* [CNT; Kampen: Kok, 2006], 232; *Het raadsel van Romeinen 16* [Groningen: De Vuurbaak, 1970], 28). Alleen staat er niet dat zij hem vóór waren ‘in Rome’ maar ‘in Christus’.

DADicate

Een impressie van een begeleidingsband

TEKST: MATTHIJS JONKER, DRUMMER VAN DADICATE /// FOTO'S: JASPER WERKMAN

Zondagmorgen half tien. Dreunende tromslagen, als gebalde vuisten die uit pure wanhoop tegen een muur slaan; als een bonzende hoofdpijn die steeds erger wordt. Wanhopig klinken de woorden: 'Heer, neig tot mij uw oren en wil mijn klacht verstaan' – gevolgd door een muzikaal intermezzo met slepende gitaarklanken en gedragen muziek.

Maar dan is er de omslag: 'daar is vergeving, bij U altijd geweest.' Wanhoop slaat om in hoop: 'mijn ziel, vervuld van zorgen, wacht sterker op de Heer, dan wachters op de morgen.' De muziek zwelt aan. Twijfel maakt plaats voor zekerheid en hoop, de muziek komt tot een climax. Uitbundig en driestemmig weerklinken de hoopvolle woorden: 'van ongerechtigheden maakt Hij zijn volk weer vrij!'

Wat een bevrijding!

Eigentijds gereformeerd DADicate is één van de begeleidingsbands in de GKv Het Lichtpunt te Assen-Kloosterveen. Op muzikaal gebied gebeurt er veel in de kerk. Waren het vroeger alleen psalmen en gezangen die werden begeleid door het orgel, tegenwoordig is er behoefte aan moderne muziek en het gebruik van andere instrumenten.

Dit artikel laat iets zien van hoe we daar in Assen inhoud en vorm aan geven. We hebben als gemeente uitgesproken eigentijds gereformeerd te willen zijn.

Als band hebben we vervolgens nagedacht over hoe dit op muzikaal gebied vorm moet krijgen. De manier waarop mensen God willen aanbidden, is even divers als de mensen zelf. We zien

diversiteit niet als een probleem, maar als een uitdaging. Verschillen mogen er zijn omdat we ons verbonden weten in Christus. In deze verbondenheid willen we elkaar de ruimte geven wat betreft

vorm en smaakkwesities. We streven er daarom naar zowel traditionele als moderne muziek een plek te geven zodat iedereen zich thuis voelt in de dienst. Dit is in de praktijk best lastig en het lukt ook niet altijd om de juiste balans te vinden, maar we zoeken er wel naar.

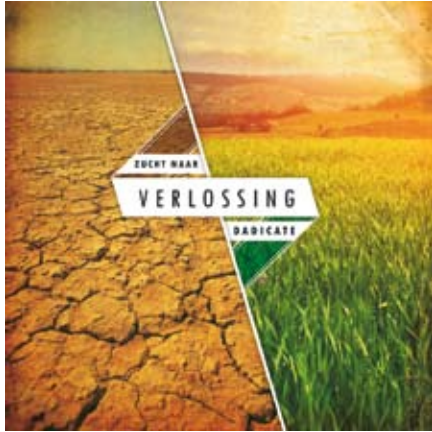
Muzikale diversiteit komt ook in de Bijbel tegen. Paulus

schrijft in Efeziërs 5: 'zing met elkaar psalmen, hymnen en nieuwe liederen die de Geest u ingeeft.' Wat is het mooi als jong en oud samen God toezingen – met de oude psalmen, met gezangen én met nieuwe liederen!

Mix We spelen een mix van oude en nieuwe liederen. Opwekkingsliederen begeleiden is voor de band meestal geen probleem. Psalmen en gezangen begeleiden is echter een ander verhaal. De maatsoort van psalmen wisselt vaak per zin en de zanglijnen lenen zich regelmatig niet voor een ritmische begeleiding. Daarom is dat voor ons als band een echte uitdaging.

Op maandagavond, onze vaste oefenavond, beginnen we blanco met een psalm. De melodie en tekst van het lied blijven ongewijzigd en zijn ons uitgangspunt. We kijken naar wat een

psalm ons te zeggen heeft. David heeft vele psalmen geschreven en was een man van uitzinnige vreugde, maar ook van diepe smart en grote boosheid. En dat lees en voel je in de psalmen. Uit Psalm 22 spreekt Davids wanhoop: 'Mijn God, mijn God, waarom verlaat Gij mij? Waarom zijt Gij tot redding niet nabij?' We vragen ons dan af: hoe kunnen we deze wanhoop tot uiting brengen in de muziek? Wanneer komt de gitaar erbij en welk ritme speelt de drummer? Wat

zijn, naast de melodelijn, de tweede en derde stemmen? Wanneer beginnen we met de meerstemmigheid om te proberen die wanhoop tot uiting te brengen? Een psalm als Psalm 150 vraagt met zijn uitzinnige vreugde juist een hele uitbundige begeleiding: met klinkende cimbale en bazuingeklank, met trom en fluit, met harp en luit. Al wat ademt looft de Here! Ook dit uitbundige proberen wij uit te drukken in de manier waarop we de psalm muzikaal inkleuren.

Inmiddels hebben we elf van deze psalmbewerkingen op een cd gezet, die *Zucht naar verlossing* heet.

Balans Wat betreft de muzikale invulling van een eredienst zijn we altijd op zoek naar balans. Wat is het volume van de liederen? Welk lied kan uitbundig gespeeld worden? Welk lied mag kleiner, rustiger? Welke liederen passen goed bij het thema van de dienst? In overleg met de predikant wordt

gezocht naar oude en nieuwe liederen die het verhaal van de dienst vertellen, ondersteunen en verdiepen.

Het gaat om het totaalbeeld van de dienst, het grote geheel. Hebben we twijfel over een bepaalde intro, omdat het anders wel erg hard is voor een eerste lied op de vroege zondagochtend? Dan maar overslaan. Duurt een tussenstuk te lang? Dan korten we het in.

Het is onze hoop en wens dat de muzikale invulling van de diensten zal bijdragen aan een proces waarin zowel de psalmen als de opwekkingsliederen, zo verschillend als ze van karakter zijn, voor iedereen gaan leven.

Laten we samen vieren wat ons bindt, niet wat ons scheidt!

Meer informatie:

www.dadicate.nl

zuchtnaarverlossing.dadicate.nl

www.facebook.com/dadicateassen

[twitter: @dadicateassen](https://twitter.com/dadicateassen)

NIEUWS EN PERSBERICHTEN

Rectificatie

In het nummer van 30 dec. jl. staat de onlangs overleden prof. Kamphuis één- en andermaal ten onrechte vermeld als prof. dr. J. Kamphuis.

WINTERCOLLEGES AKZ+

AKZ+ is een gezamenlijk project van de Theologische Universiteit Apeldoorn, de Theologische Universiteit Kampen en de Gereformeerde Hogeschool Zwolle. Deze drie instellingen met elk hun eigen kennis en ervaring brengen samen theologie dichtbij de mensen

in de kerk. Deze winter worden voor belangstellenden de volgende colleges verzorgd:

Bijbel en Politiek | Amersfoort

Is christelijke politiek in 2012 noodzakelijk of passé? Colleges en discussie o.l.v. Ad de Bruijne, Koert van Bekkum, James Kennedy en Stefan Paas. Vanaf dinsdag 17 januari; 5 avonden.

Bonhoeffer: profeet van de 21e eeuw | Amersfoort

Vier colleges over de persoonlijke geschiedenis en de theologie van de Duitse theoloog en verzetsstrijder Dietrich Bonhoeffer. Door prof. dr. G.C.

den Hertog en prof. dr. B. Kamphuis. Vanaf dinsdag 28 februari; 4 avonden.

Training Contextueel en Narratief pastoraat | Zwolle

12 & 19 maart: Henk Vrielink (contextueel therapeut)

26 maart, 2,16 & 23 april: Willem van der Horst (therapeut, sociaal psycholoog, docent GH)

7, 14, 21 mei & 4 juni: Anne Maeike Joritsma (psychotherapeut, contextueel therapeut, docent GH)

Voor meer informatie en aanmelden: www.akzplus.nl

OPEN DAG TU KAMPEN

Ben je geïnteresseerd in een opleiding theologie? Kom dan naar de open dag of open avonden van de Theologische Universiteit. De open dag vindt plaats op donderdag 16 februari 2012. Je krijgt die dag informatie over de opleidingen, je kunt colleges meelopen en de sfeer proeven van het studentenleven. Ook is er de mogelijkheid om een open avond te bezoeken. Eén van de docenten en de onderwijscoördinator vertellen je dan alles over de opleidingen en universiteit. De open avonden vinden plaats op 24 januari en op 12 juni 2012. Aanmelden voor de open dag of een van de open avonden kan via pr@tukampen.nl.

STUDIEDAG 'DE KRACHT VAN HET GEZIN MET AUTISME'

Op zaterdag 24 maart a.s. zal van 9:30 tot 15:45 uur de landelijke studiedag Autisme gehouden worden in Amersfoort. Deze studiedag is bedoeld voor gezinnen waarbinnen een gezinslid (ouder of kind vanaf 16 jaar) autisme heeft. Alle gezinsleden ouder dan 16 -met of zonder autisme - zijn van harte welkom.

Het programma is interactief en afwisselend. 's Ochtends verzorgt drs. Ella Lobregt-van Buuren, gz-psycholoog en systeemtherapeut, een lezing waarin zij onder andere handvatten aanreikt om een balans te vinden in het geven en nemen binnen een gezin. Daarnaast worden een ervaringsechtpaar en één van hun kinderen geïnterviewd en gaat de zaal in discussie met een forum. De middag biedt een keur aan workshops. Voor deze workshops kan men zich opgeven via het aanmeldingsformulier. Locatie: Van Lodensteincollege,

Utrechtseweg 228 in Amersfoort; kosten: € 25,- euro per persoon (incl. lunch). Deelnemende organisaties: Helpende Handen, OptiMent (onderdeel van Eleos), Op weg met de ander en SGJ Christelijke Jeugdzorg.

ONTDEKZONDAG 'LAAT JE ZIEN'

Onder het thema Kijk Zie Ontdek stimuleert *dit Koningskind* gemeenteleden elkaar te ontmoeten, te steunen en de talenten van elkaar te ontdekken. Een jaarlijks terugkerend onderdeel is de ontdekzondag, een bijzondere dienst met als thema 'Laat je zien'. Dit jaar vindt de ontdekzondag plaats op 18 maart a.s. *Dit Koningskind* wil alle gemeenteleden stimuleren elkaar daadwerkelijk op te zoeken en over drempels heen te stappen – dus mensen zonder én mensen met een handicap. Zoek elkaar op, laat zien wie je bent en maak aan elkaar duidelijk wat je nodig hebt of wat je voor de ander kunt betekenen. Om deze dienst invulling zijn binnenkort een preek en ander materiaal beschikbaar via de themawebsite www.kijkzieontdek.nl.

JEUGDLEIDERS-CONFERENTIE 2012

Op 20 en 21 januari vindt in Lunteren de Jeugdleidersconferentie 2012 plaats. Het thema voor dit jaar is 'Leraar en Leerling'. Een conferentie waarin iedereen die met jongeren werkt uitgedaagd, bemoedigd en geïnspireerd wordt.

De sprekers Tiemen Westerduin, Arie de Rover en Maurits van Urk zullen ieder vanuit een eigen invalshoek een deel van het programma verzorgen. Daarnaast is er ruime keus uit diverse

workshops. Vanuit het Centrum-G zal een bijdrage worden geleverd door Moniek Mol en Anko Oussoren, adviseurs kinder- en jongerenwerk.

Voor meer informatie, kijk op www.jeugdleidersconferentie.nl.

WERELD LEPRADAG

Ieder jaar, op de laatste zondag van januari, wordt overal ter wereld stilgestaan bij de gevolgen van lepra. Op 29 januari 2012 staat Wereld Lepradag in het teken van het stigma van lepra. Het thema is: (aan)geraakt. In Marcus 1 werd Jezus geraakt door de nood van de melaatse. En Hij raakte hem vol compassie aan. Leprazending wil, net als Jezus, verstootten aanraken, oprichten en helpen terug te keren in de maatschappij. Voor Wereld Lepradag 2012 zijn de diverse materialen kosteloos beschikbaar, zoals posters en boekenleggers voor kerkgangers, een preekschets en liedsuggesties voor de voorgangers, een korte video, een powerpointpresentatie en kopij voor uw kerkblad. Ga daarvoor naar de website van het Diaconaal Steunpunt of naar www.leprazending.nl.

UITZENDINGEN ZVK

Op woensdag 8 februari a.s. start Zendtijd voor Kerken met een reeks uitzendingen op de woensdagmiddag (15.00 uur, Nederland 2) over opmerkelijke kerkelijke projecten in het buitenland. Op 8 februari is dat de uitzending 'Kerkplanting in Isaan (Thailand) met ds. Marten Visser, op woensdag 15 februari een reportage over zendingswerk in Uganda onder de titel Kerk in de parel van Afrika, en op woensdag 22 februari staat het project City to City Europe centraal: City to City Kerkplanting in Europa.